

PRILOGA VI

STALNI STATUT SVOBODNEGA TRŽAŠKEGA OZEMLJA

1. Člen

Območje Svobodnega ozemlja

Območje Svobodnega tržaškega ozemlja je ozemlje znotraj meja, opisanih v 4. in 22. členu te Pogodbe, kot je razmejeno v skladu s 5. členom te Pogodbe.

2. Člen

Celovitost in neodvisnost

Celovitost in neodvisnost Svobodnega tržaškega ozemlja zagotavlja Varnostni svet Organizacije združenih narodov. Ta odgovornost pomeni, da Svet:

(a) zagotavlja izpolnjevanje tega statuta in zlasti varstvo temeljnih človekovih pravic prebivalcev.

(b) zagotavlja vzdrževanje javnega reda in varnost na Svobodnem ozemlju.

3. Člen.

Demilitarizacija in nevtralnost

1. Svobodno ozemlje se demilitarizira in razglasi za nevtralnno.

2. Na Svobodnem ozemlju niso dovoljene nobene oborožene sile, razen po nalogu Varnostnega sveta.

3. Na Svobodnem ozemlju niso dovoljene nobene paravojaške formacije, vaje ali dejavnosti.

4. Vlada Svobodnega ozemlja ne sklepa nobenih vojaskih dogovorov ali se o tem Pogajala z nobeno državo.

4. Člen.

Človekove pravice in temeljne svoboščine

Ustava Svobodnega ozemlja zagotavlja vsem osebam pod jurisdikcijo Svobodnega ozemlja, ne glede na narodnost, poreklo, spol, jezik ali vero, uživanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin, vključno s svobodo verskih obredov, jezika, govora in objavljanja, izobraževanja, zbiranja in združevanja. Državljanom Svobodnega ozemlja se zagotavlja enakost glede primernosti za opravljanje javnih funkcij.

5. Člen .

Državlanske in politične pravice

Nikomur, ki je dobil državljanstvo Svobodnega ozemlja, se ne smejo odvzeti državlanske ali politične pravice, razen če bo tako sodno kaznovan zaradi kršitve kazenskih zakonov Svobodnega ozemlja.

6. Člen.

Državljanstvo

1. Itajanski državljani, ki so imeli 10. junija 1940 stalno prebivališče na območju znotraj meja Svobodnega ozemlja, in njihovi otroci, rojeni po tem datumu, postanejo prvotni državljani Svobodnega ozemlja s polnimi državljanskimi in političnimi pravicami. Ko postanejo državljani Svobodnega ozemlja, izgubijo italijansko državljanstvo.

2. Vlada Svobodnega ozemlja pa vendar zagotavlja, da bodo osebe, navedene v prvem odstavku, ki so starejše od osemnajst let (ali poročene osebe, mlajše ali starejše od osemnajst let), katerih običajni jezik je italijanščina, upravičene, da v šestih mesecih od začetka veljavnosti Uslave optirajo za italijansko državljanstvo pod pogoji, ki so v njej določeni. Za vsako osebo, ki tako optira, se šteje, da je ponovno pridobila italijansko državljanstvo. Opcija zakonskega moža ne pomeni hkrati tudi opcije v imenu njegove žene. Očetova opcija ali materina opcija, le če oče ni več živ, pa avtomatično vključuje vse neporočene otroke, mlajše od osemnajst let.

3. ozemlje lahko zahteva, da se tisti, ki so izkoristili pravico opcije, preselijo v Italijo v letu dni od datuma optiranja.

4. Pogoji za pridobitev državljanstva za osebe, ki ne izpolnjujejo pogojev za prvotno državljanstvo, določi Ustavodajna skupščina Svobodnega ozemlja in so vsebovani v Ustavi. Ti pogoji pa izključujejo, da bi državljanstvo pridobili člani nekdanje italijanske fašistične policije (O.V.K.A.), ki jih niso rehabilitirale pristojne oblasti vključno z zavezniškimi vojaškimi oblastmi, ki so bile odgovorne za upravljanje tega območja

7. Člen.

Uradni jeziki

Uradna jezika Svobodnega ozemlja sta italijanščina in slovenščina. Ustava določa, v katerih okoliščinah se lahko hrvaščina uporablja kot tretji uradni jezik.

8. Člen.

Zastava in grb

Svobodno ozemlje ima svojo zastavo in grb. Zastava je tradicionalna zastava Mesta Trst/Trieste in grb je njegov zgodovinski grb.

9. Člen.

Organi oblasti

Svobodno ozemlje upravljajo guverner, Vladni svet, Ljudska skupščina, ki jo izvolijo prebivalci Svobodnega ozemlja, in Sodni zbor; pooblastila naštetih se izvajajo v skladu z določbami tega Statuta in Ustave Svobodnega ozemlja.

10. Člen.

Ustava

1. Ustava Svobodnega ozemlja se sestavi v skladu z demokratičnimi načeli in jo sprejme Ustavodajna skupščina z dvotretjinsko večino vseh oddanih glasov. Ustava mora biti v skladu z določbami tega statuta in ne začne veljati pred začetkom veljavnosti Statuta.

2. Če so po guvernerjevem mnenju katerekoli določbe Ustave, ki jih predlaga Ustavodajna skupščina, ali njene katerekoli poznejše spremembe v nasprotju s Statutom, lahko prepreči njihov začetek veljavnosti, in če Skupščina ne sprejme njegovih stališč in priporočil, poroča Varnostnemu svetu.

11. Člen.

Imenovanje guvernerja

1. Guvernerja imenuje Varnostni svet po posvetovanju z vladama Jugoslavije in Italije. Guverner ne sme biti državljani Jugoslavije ali Italije ali Svobodnega ozemlja. Imenuje se za pet let in je lahko ponovno imenovan. Njegovo plačo in stroške krijejo Združeni

narodi.

2. Guverner lahko pooblasti osebo, ki jo sam izbere, da ga nadomešča v primeru njegovečasne odsotnosti aličasne nezmožnosti opravljanja dolžnosti.

3. Če Varnostni svet meni, da guverner ne izpolnjuje svojih dolžnosti, ga lahko ob upoštevanju ustreznih jamstev preiskave in zaslišanja suspendira in odpokliče. V primeru suspenza ali odpoklica ali v primeru smrti ali nezmožnosti lahko Varnostni svet določi ali imenuje drugo osebo, da deluje kot začasni guverner, dokler si guverner ne opomore ali ni imenovan nov guverner.

12. Člen.

Zakonodajna oblast

Zakonodajno oblast izvaja Ljudska skupščina iz enega samega doma, ki ga na podlagi proporcionalne zastopanosti volijo državljani in državljanke svobodnega ozemlja. Volitve v skupščino potekajo na podlagi splošnega, enakega, neposrednega in tajnega glasovanja

13. Člen

Vladni svet

1. Ob upoštevanju odgovornosti, ki so zaupane guvernerju po tern statutu, izvaja izvršilno oblast na Svobodnem ozemlju Vladni svet, ki ga ustanovi Ljudska skupščina in je njej tudi odgovoren.

2. Guverner ima pravico biti navzoč na vseh sestankih Vladnega sveta. Lahko izraža svoja stališča do vseh vprašanj, ki zadevajo njegove odgovornosti.

3. Če Vladni svet razpravlja o zadevah, ki so v zvezi z njunimi odgovornostmi, sta direktor javne varnosti in direktor Prostega Pristanišča povabljeni, da se udeležita sestankov Sveta in izrazita svoja stališča.

14. Člen.

Izvajanje sodne oblasti

Sodno oblast na Svobodnem ozemlju izvajajo sodišča, ustanovljena v skladu z Uslavo in zakoni Svobodnega ozemlja.

15. Člen.

Svoboda in neodvisnost sodstva

Islava Svobodnega ozemlja zagotavlja popolno svobodo in neodvisnost sodstva in zagotavlja pritožbeno pristojnost.

16. Člen.

Imenovanje sodnikov

1. Guverner po posvetovanju z Vladnim svetom imenuje sodnike izmed kandidalov, ki jih predlaga Vladni svet, ali izmed drugih oseb po posvetovanju z Vladnim svetom, razen če Ustava ne predvideva drugačnega načina za imenovanje na sodniška mesta; ob upoštevanju jamstev, ki jih daje Ustava, se lahko odstavi sodnike zaradi vedenja, ki ni združljivo s sodniško službo.

2. Ljudska skupščina lahko z dvotretjinsko večino oddanih glasov zahteva od Guvernerja, da razišče vsako obožbo proti članom sodnega odbora, ki ima lahko, če se dokaže, za posledico njegov suspenz ali odstavitev.

17. Člen.

Odgovornost guvernerja Varnostnemu svetu

1. Guverner je kot predstavnik Varnostnega sveta odgovoren za nadziranje izvajanja tega statuta, vključno z varstvom temeljnih človekovih pravic prebivalcev, in za zagotavljanje, da vlada Svobodnega ozemlja vzdržuje javni red in varnost Svobodnega ozemlja v skladu s tem statutom, z Ustavo in zakoni Svobodnega ozemlja.

2. Guverner predlaga Varnostnemu svetu letna poročila o izvajanju Statuta in opravljanju svojih dolžnosti.

18. Člen.

Pravice Skupščine

Ljudska skupščina ima pravico vse zadeve, ki so v zvezi z interesi Svobodnega ozemlja, preučiti in o njih razpravljati.

19. Člen.

Sprejemanje zakonov

1. Zakonske pobude lahko dajejo člani Ljudske skupščine in Vladnega sveta, guverner pa v zadevah, ki se po njegovem mnenju nanašajo na odgovornosti Varnostnega sveta, kot so opredeljene v 2. členu tega statuta.

2. Noben zakon ne začne veljati, dokler se ne razglasi. Razglas zakonov poteka v skladu z določbami Ustave Svobodnega ozemlja.

3. Zakon, ki ga Skupščina sprejme, je treba predložiti guvernerju, preden se razglasi.

4. Če guverner meni, da je tak zakon v nasprotju s tem statutom, ga lahko v desetih dneh po predložitvi vrne Skupščini skupaj s svojimi pripombami in priporočili. Če guverner zakona ne vrne v desetih dneh ali če v tem času obvesti Skupščino, da nima pripomb ali priporočil, se zakon nemudoma razglasi.

5. Če Skupščina izraži svojo nepripravljenost, da bi zakon, ki ji ga je vrnil guverner, umaknila ali ga spremenila v skladu z njegovimi pripombami ali priporočili, guverner o zadevi nemudoma poroča Varnostnemu svetu, razen če je pripravljen svoje pripombe ali priporočila umakniti; v slednjem primeru se zakon takoj razglasi. Guverner prav tako brez odlašanja posreduje Varnostnemu svetu kakršnokoli sporočilo, ki ga Skupščina o tej zadevi želi sporočiti Svetu.

6. Zakon, o katerem se poroča Varnostnemu svetu po določbah prejšnjega odstavka, se razglasi le po nalogu Varnostnega sveta.

20. Člen.

Pravice guvernerja glede administrativnih ukrepov

1. Guverner lahko od Vladnega sveta zahteva, naj suspendira administrativne ukrepe, ki so po njegovem mnenju v nasprotju z njegovo odgovornostjo, kot je opredeljena v tem statutu (izpolnjevanje statuta; vzdrževanje javnega reda in varnosti; spoštovanje človekovih pravic). Če Vladni svet ugovarja, lahko guverner te administrativne ukrepe suspendira in guverner ali Vladni svet lahko celotno vprašanje predloži Varnostnemu svetu v odločanje.

2. Guverner lahko v zadevah, ki so v zvezi z njegovo odgovornostjo, kot je opredeljena v Statutu, predlaga Vladnemu svetu, naj sprejme administrativne ukrepe. Če Vladni svet takih predlogov ne sprejme, lahko guverner zadevo predloži v odločanje Varnostnemu svetu, kar pa ne posega v 22. člen tega statuta.

21. Člen. **Proračun**

1. Vladni svet je odgovoren za pripravo proračuna Svobodnega ozemlja, vključno s prihodki in odhodki, in za njegovo predložitev Ljudski skupščini.

2. Če Skupščina v ustreznem roku ne izglasuje proračuna, se določbe proračuna za predhodno obdobje uporabljajo tudi za novo proračunsko obdobje do takrat, ko je izglasovan nov proračun.

22. Člen .

Posebna pooblastila guvernerja

1. Za izpolnjevanje svojih odgovornosti do Varnostnega sveta po tem slatutu lahko guverner v primerih, ki po njegovem mnenju ne dopuščajo odlašanja, ogrožajo neodvisnost ali celovitost Svobodnega ozemlja, javni red ali spoštovanje človekovih pravic, neposredno odredi in zahteva izvajanje ustreznih ukrepov, pod pogojem, da o tem takoj poroča Varnostnemu svetu. V takih okoliščinah lahko guverner, če meni, da je to potrebno, sam prevzame nadzor nad varnostnimi službami.

2. Ljudska skupščina lahko Varnostnemu svetu poslje peticijo glede izvajanja pooblastil guvernerja iz prvega odstavka tega člena.

23. Člen.

Pristojnost za pomilostitev in za omilitev kazni

Guverner je pristojen za pomilostitev in za omilitev kazni in to dolžnost opravlja v skladu z določbami, predpisanimi z Ustavo.

24. Člen.

Odnosi s tujino

1. Guverner zagotavlja, da so odnosi Svobodnega ozemlja s tujino v skladu s tem statutom, z Ustavo in z zakoni Svobodnega ozemlja. V ta namen je guverner pooblaščen, da prepreči Začetek veljavnosti pogodb ali sporazumov, ki zadevajo odnose s tujino in ki so po njegovi presoji v nasprotju s statutom, Ustavo ali zakoni Svobodnega ozemlja.

2. Pogodbe in sporazume, kot tudi eksekvature in patentna pisma, skupaj podpisujeta guverner in predstavnik Vladnega sveta.

3. Svobodno ozemlje je lahko ali lahko postane pogodbenik mednarodnih konvencij ali član mednarodnih organizacij pod pogojem, da je cilj takih konvencij ali organizacij reševati gospodarska, tehnična, kulturna, socialna ali zdravstvena vprašanja.

4. Gospodarska unija ali povezovanje izključne narave s katerokoli državo sta nezdržljiva s statusom Svobodnega ozemlja.

5. Svobodno tržaško ozemlje priznava polno veljavo Mirovne pogodbe z Italijo in izvaja določbe te Pogodbe, ki se nanj nanašajo. Svobodno ozemlje tudi priznava polno veljavo drugih sporazumov ali dogovorov, ki so jih za vzpostavitev miru sklenile ali jih bodo sklenile zavezniške in pridružene sile.

25. Člen.

Neodvisnost guvernerja in osebja

Pri opravljanju svojih dolžnosti guverner in njegovo osebje niti ne iščejo niti ne sprejemajo navodil katerekoli vlade ali katerekoli druge oblasti razen Varnostnega sveta. Vzdržijo se vsakega dejanja, nezdržljivega z njihovim položajem mednarodnih uradnikov, ki so odgovorni le Varnostnemu svetu.

26. Člen.

Imenovanje in odpustitve upravnih funkcionarjev

1. Imenovanja v javno upravo na Svobodnem ozemlju se opravijo izključno na podlagi znanja, sposobnosti in neoporečnosti prosilcev.

2. Upravni funkcionarji ne morejo biti odstranjeni s položaja drugače kot zaradi nesposobnosti ali protipravnega vodenja, in taka odstranitev se opravi le ob upoštevanju ustreznih jamstev preiskave in zaslišanja, ki jih ima vpeljati zakon.

27. Člen.

Direktor javne varnosti

1. Vladni svet predloži guvernerju seznam kandidatov za mesto direktorja javne varnosti. Guverner imenuje direktorja izmed kandidatov, ki so mu predstavljeni, ali izmed drugih oseb po posvetovanju z Vladnim svetom. Po posvetovanju z Vladnim svetom lahko direktorja javne varnosti tudi odpusti.

2. Direktor javne varnosti ne sme biti državljan Jugoslavije ali Italije.

3. Direktor javne varnosti je običajno neposredno podrejen Vladnemu svetu, od katerega bo prejemal navodila glede zadev, ki so v njegovi pristojnosti.

4. Guverner mora:

(a) prejemati redna poročila od direktorja javne varnosti in se z njim posvetovati o zadevah, ki so v direktorjevi pristojnosti;

(b) biti obveščen s strani Vladnega sveta o njegovih navodilih direktorju javne varnosti in lahko o njih izraža mnenje.

28. Člen.

Policija

1. Za ohranjanje javnega reda in varnosti v skladu s statutom, Ustavo in zakoni Svobodnega ozemlja je vlada Svobodnega ozemlja pooblaščen, da vzdržuje policijo in varnostne službe.

2. Pripadnike policije in varnostnih služb najema in odpušča direktor javne varnosti.

29. Člen.

Krajevna uprava

Ustava Svobodnega ozemlja predvideva ustanovitev organov krajevne uprave na podlagi proporcionalne zastopanosti po demokratičnih načelih, vključno s splošnimi, enakimi, neposrednimi in tajnimi volitvami.

30. Člen.

Denarni sistem

Svobodno ozemlje ima svoj denarni sistem.

31. Člen.

Železnice

Ne da bi s tem posegalo v lastniške pravice na železnicah v okviru svojih meja in nadzora nad železniško upravo, se lahko Svobodno ozemlje pogaja o sklenitvi sporazumov z Jugoslavijo in Italijo, ki bi zagotovili učinkovito in gospodarno obratovanje njegovih železnic. Taki sporazumi bi določali, kdo je odgovoren za obratovanje železnic v smeri proti Jugoslaviji oziroma Italiji in tudi za obratovanje tržaške končne železniške postaje in skupnega dela proge. Za ta del bi obratovanje lahko zagotavljala posebna komisija, ki bi jo sestavljali predstavniki Svobodnega ozemlja, Jugoslavije in Italije pod predsedovanjem predstavnika Svobodnega ozemlja.

32. Člen.

Komercialno letalstvo

1. Komercialnim letalom, registriranim na ozemlju kateregakoli Združenih narodov, ki na svojem ozemlju daje enake pravice komercialnim letalom, registriranim na Svobodnem ozemlju, se podelijo mednarodne pravice za komercialno letalstvo, vključno s pravico do pristanka zaradi oskrbe z gorivom in popravil, do letenja nad Svobodnim ozemljem brez pristanka in do prometne uporabe tistih letališč, ki jih določijo pristojne oblasti Svobodnega ozemlja.

2. Te pravice niso pogojene s kakršnimikoli omejitvami, razen s tistimi, ki jih na podlagi nediskriminacije nalagajo zakoni in predpisi, ki veljajo na Svobodnem ozemlju in v zadevnih državah ali izhajajo iz posebne narave Svobodnega ozemlja kot nevtralnega in demilitariziranega ozemlja.

33. Člen.

Registracija ladij

1. Svobodno ozemlje je upravičeno do odprtja registrov za registriranje ladij in plovil v lasti vlade Svobodnega ozemlja ali oseb ali organizacij s sedežem na Svobodnem ozemlju.

1. Svobodno ozemlje odpre posebne pomorske registre za Češkoslovaške in Švicarske ladje in plovila na zahtevo njunih vlad, kakor tudi na zahtevo vlad Madžarske in Avstrije za njune ladje in plovila po sklenitvi Mirovne pogodbe z Madžarsko oziroma pogodbe za ponovno vzpostavitev neodvisnosti Avstrije. Ladje in plovila, vpisana v te registre, plovejo pod zastavami svojih držav.

3. Pri izvajanju teh določb in ob upoštevanju katerekoli mednarodne konvencije, ki bi bila lahko sklenjena o teh vprašanjih s sodelovanjem vlade Svobodnega ozemlja, je ta upravičena, da postavlja take pogoje za registracijo, ohranjanje v registrih in izbris iz njih, ki bodo preprečevali kakršnokoli zlorabo, ki bi izhajala iz tako podeljenih ugodnosti. Za ladje in plovila, registrirane v skladu s prvim odstavkom zgoraj, se registracija omeji zlasti na ladje in plovila, ki so pod nadzorom Svobodnega ozemlja in se redno uporabljajo za njegove potrebe ali interese. Za ladje in plovila, registrirane v skladu z drugim odstavkom, se registracija omeji na ladje in plovila, ki imajo svojo matično pristanišče v tržaskih pristaniščih in se prek tržaškega pristanišča redno in stalno uporabljajo za potrebe svojih držav.

34. Člen.

Prosta Luka

Na Svobodnem ozemlju se ustanovi Prosto pristanišče, ki se bo upravljalo na podlagi določb mednarodnega instrumenta, ki ga je sestavil Svet zunanjih ministrov, odobril Varnostni svet in je priložen tej Pogodbi (Priloga VIII). Vlada Svobodnega ozemlja sprejme vsa potrebna zakonodaja in ukrene vse potrebno za uveljavitev določb takega

instrumenta.

35. Člen.

Svoboda transita

V skladu z običajnimi mednarodnimi sporazumi Svobodno ozemlje in države, skozi katere se opravlja tranzit, zagotavljajo svobodo tranzita za blago ki se prevaža po železnici med Prostim pristaniščem in državami, ki ga uporabljajo, brez kakršnegakoli razlikovanja in brez carin ali dajatev, razen tistih, ki se zaračunavajo za opravljene storitve.

36. Člen.

Razlaga statuta

Če katerikoli člen tega statuta ne določa drugačnega postopka, se spori v zvezi z razlago ali izvajanjem statuta, ki se ne rešijo z neposrednimi pogajanja, na zahtevo ene ali druge strani v sporu predložijo komisiji, ki jo sestavlja po en predstavnik vsake stranke, in tretji član, ki ga stranki soglasno izbereta med državljan tretje države, razen če se stranki medsebojno ne sporazumeta o drugačnem načinu reševanja. Če se stranki v mesecu dni od imenovanja tretjega člana ne sporazumeta, lahko ena ali druga članka zaprosi generalnega sekretarja Združenih narodov, naj imenovanje opravi on. Odločitev komisije se sprejema z odločitvijo večine članov komisije in je za obe strani dokončna in obvezna.

37. Člen.

Sprememba Statuta

Ta statut je stalni statut Svobodnega ozemlja ob upoštevanju kakršnekoli spremembe, ki jo utegne pozneje sprejeti Varnostni svet. Ljudska skupščina lahko predloži Varnostnemu svetu peticijo za spremembo statuta na podlagi glasovanja z dvotretjinsko večino oddanih glasov.

38. Člen.

Začetek veljavnosti Statuta

Ta statut začne veljati na datum, ki ga doloai Varnostni svet Organizacije narodov.